

TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

Oslo friomsorgskontor 11. mars 2025

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen.....	3
1.2. Gjennomføring av tilsynet	3
2. Tilsynsrådets vurderinger	4
2.1. Om Oslo friomsorgskontor	4
2.1.1. Samfunnsstraff.....	4
2.1.2. Soning med elektronisk kontroll.....	4
2.2. Programmer	5
2.2.1. Overordnet	5
2.2.2. VINN	6
2.2.3. Seksuallovbruddstiltak (CoSA)	6
2.2.4. Tiltak for gjengangere (TOG).....	6
2.2. Ruskontroll og reaksjoner	6
2.3. Risiko for selvskading og selvdrap	7
2.4. Oppfølging og saksbehandlingstid	7
2.5.1. Avdeling ung	7
2.5.2. Kartlegging	8
2.5.3. Saksbehandlingstid – elektronisk kontroll	8
3. Tilsynsrådets anbefalinger	9
4. Tilbakemelding og oppfølging	9

1. Innledning

1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nye nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er etablert fra 1. januar 2025.¹ Tilsynsrådet er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale medlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgaven som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Ved hvert tilsynsbesøk i kriminalomsorgens institusjoner skal minst to medlemmer av Tilsynsrådet delta, så langt mulig én fra ledelsen. Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortrolig med Tilsynsrådet og sekretariatet.²

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.³

Det skal skrives en tilsynsrapport etter hvert tilsyn.⁴

1.2. Gjennomføring av tilsynet

Tirsdag 11. mars 2025 var Tilsynsrådet på tilsyn ved Oslo friomsorgskontor kl. 13:00.

Følgende personer deltok fra Tilsynsrådet:

- Verna Rege Nilssen (leder)
- Oddvar Thorbjørnsen Faltin (1. nestleder)
- Tonje Lilaas Larsen (2. nestleder)
- Mari Gjølberg Gedde (sekretariatet)
- Elisabeth Røste (sekretariatet)

Oslo friomsorgskontor ble varslet om tilsynsbesøket i brev 14. februar 2025. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant og etterkant av tilsynet.

Rapporten bygger i hovedsak på informasjon fra friomsorgsledelsen, egne observasjoner og mottatt dokumentasjon.

¹ Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er opprettet i medhold av straffegjennomføringsloven kapittel 2 A, se Prop. 46 L (2022–2023). Tilsynsrådets ansvar og oppgaver er nærmere regulert i forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen.

² Straffegjennomføringsloven § 9 a.

³ Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.

⁴ Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 7.

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.1. Om Oslo friomsorgskontor

Et friomsorgskontor er en del av Kriminalomsorgen, og har ansvar for å gjennomføre straffereaksjoner i samfunnet og varetekt med elektronisk kontroll utenfor fengsel. De jobber også med å tilrettelegge straffegjennomføringen for den enkelte domfelte i samarbeid med relevante instanser som Nav, skoler og andre kommunale tjenester.

Oslo friomsorgskontor er organisert etter sakstype, i motsetning til andre friomsorgskontorer. Per 11. mars 2025 hadde Oslo friomsorgskontor syv forvaringsdømte, og en person på refusjonsordning. Friomsorgskontoret har fire fagavdelinger og tre avdelingsledere i tillegg til friomsorgsleder og assisterende. Friomsorgskontoret informerte om at de hadde spesialkompetanse for arbeid med unge.

Oslo friomsorgskontor opplyste at de hadde rettet et særlig fokus på prøveløslatte, på grunn av rapporten fra Riksrevisjonen.⁵ Friomsorgskontoret informerte om at andelen som fikk møteplikt i oppfølgingsperioden var lavere enn før. Per 11. mars 2025 hadde ca. 60 personer møteplikt.

2.1.1. Samfunnsstraff

Ved Oslo friomsorgskontor har samfunnsstraff en varighet på mellom 30 og 420 timer, med en gjennomføringstid på 120 dager til to og et halvt år. Samfunnsstraffen består av samfunnsnyttig tjeneste, programmer og andre tiltak som er egnet til å motvirke ny kriminalitet. Eksempler på dette er oppfølgingssamtaler som består av kartlegging, motivasjonsarbeid og oppfølging av livsområder som skole, nettverk, helse, rus og lignende. Ved behov inkluderes oppfølging av hjelpetjenester i samfunnsstraffen.

Friomsorgskontoret informerte om at antallet som gjennomfører samfunnsstraff holder seg jevnt, men at det har vært en liten økning. Oslo friomsorgskontor hadde 103 iverksatte U25 samfunnsstraffer i 2024. Av disse var 37 U18 saker. Friomsorgskontoret forklarte at de til enhver tid har 15-20 mindreårige som gjennomfører samfunnsstraff.

Friomsorgskontoret har en intern arbeidsgruppe, hvor de domfelte gjør vedlikeholdsarbeid på Ullevål sykehus. Andre samarbeidsgrupper er blant annet i Vålerenga fotball og domfelte har også deltatt i forbindelse med håndball VM. Ved sistnevnte deltok 15 domfelte ved hver anledning. I tillegg til samfunnsnyttig tjeneste, har samfunnsstraffen krav om 30% annet innhold. Her inkluderes blant annet oppfølging i helseapparat, behandlinger og samtaler.

De som gjennomfører samfunnsstraff, får ifølge friomsorgskontoret ofte tilbud om å fortsette å være frivillig eller arbeide hos oppdragsgiver etter endt samfunnsstraff. Programmene er et integrert innhold i samfunnsstraffen, dersom den domfelte ønsker det. Tilsynsrådet ser positivt på dette tiltaket.

2.1.2. Soning med elektronisk kontroll

Domfelte kan gjennomføre hele eller deler av straffen på en bestemt adresse med elektronisk fotlenke, i stedet for i fengsel. Utgangspunktet er at straffegjennomføring med elektronisk fotlenke bare kan gjennomføres dersom den «ubetingede fengselsstraffen eller resterende tid frem til forventet løslatelse er inntil 6 måneder».⁶ For delgjennomføring må den domfelte ha gjennomført «en tredel av den ubetingede straffen».⁷ Domfelte dømt for

⁵ Riksrevisjonen, dokument 4:3 (2022-2023) *Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel*

⁶ Straffegjennomføringsloven § 16 a første ledd første punktum

⁷ Forskrift om straffegjennomføring § 7-2 andre ledd andre punktum

seksuallovbrudd eller alvorlige voldslovbrudd kan ikke innvilges soning med elektronisk kontroll.⁸

Det kan gjøres unntak for disse begrensningene dersom domfelte «er under 18 år eller varig soningsudyktig».⁹

Tabellen under viser fordelingen av domfelte som gjennomfører soning med elektronisk fotlenke:¹⁰

Ordinært belegg	57
Antall på delgjennomføring	17
Antall på helgjennomføring	33
Antall personer under 25 år ¹¹	5
Kapasitetsutnyttelse	88%

Kandidater som søker delgjennomføring med EK, retter søknaden til fengselet der de er innsatt. Det er fengselet som har vedtaksmyndighet i disse sakene. Oslo friomsorgskontor involveres gjennom egnethetsvurdering og påfølgende innstilling i de sakene der fengselet anmoder om dette. Friomsorgskontoret hadde inntrykk av at fengslene var blitt flinkere til å overføre domfelte, men var ikke overbevist om at alle gode kandidater i fengslene ble fanget opp. Friomsorgskontoret informerte om en nær kontakt med Oslo fengsel og Ullersmo fengsel, og fortalte at de deltok på «åpen dag» samt informasjonsmøter og lignende arrangementer i fengslene. I disse sammenhengene får friomsorgskontoret anledning til å informere både innsatte og ansatte, noe som kan bidra til å øke søkermassen.

Ordningen med elektronisk kontroll for varig soningsudyktige (EKVAS) er for personer som har alvorlig helseproblematikk. Oslo friomsorgskontor hadde tre personer på EKVAS 11. mars 2025, og forklarte at det vanligvis er færre enn fem. Det er Halden fengsel som fatter vedtakene.

Tilsynsrådet anbefaler at Oslo friomsorgskontor

- arbeider for å få flere på delgjennomføring med elektronisk kontroll.

Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på

- hva som er typiske avslagsgrunner.

2.2. Programmer

2.2.1. Overordnet

Programmer tilbys domfelte som et alternativt innhold i samfunnsstraffen. Programmer kan gjennomføres individuelt og i grupper, og med innhold tilpasset domfeltes helse, livssituasjon og behov, samt kriminelle bakgrunn.

Programmene CoSA og TOG er ikke en del av friomsorgens ordinære programtilbud, men er særskilte tiltak som er etablert ved Oslo friomsorgskontor.

⁸ Forskrift om straffegjennomføring § 7-2 fjerde ledd første og andre punktum

⁹ Straffegjennomføringsloven § 16 a andre ledd første punktum og forskrift om straffegjennomføring § 7-2 andre ledd andre punktum og fjerde ledd tredje punktum

¹⁰ Tall oversendt i forbindelse med tilsyn.

¹¹ Tall fra tertialrapport for 2024.

2.2.2. VINN

Friomsorgskontoret fortalte at VINN var ett av de programmene som får mye gode tilbakemeldinger. VINN er et program for kvinner, og inneholder temaer som vold, økonomi, rus, kvinnehelse og seksualitet. Programmet tilbyr også livsmestring, og legger med det til rette for at deltakeren får med seg verktøy for å mestre sin egen livssituasjon og behov, samt kriminelle bakgrunn.

Programmene har generelt små grupper, på tre til åtte personer, for å gjøre det lettere for de domfelte å åpne seg opp. Friomsorgskontoret forklarte at dette også gjør at de kan se den enkelte domfelte på en bedre måte, og redegjøre for hva som vil passe best til hver enkelt.

2.2.3. Seksuallovbruddstiltak (CoSA)

Circles of Support and Accountability (CoSA) er et eget seksuallovbruddstiltak som Oslo friomsorgskontor tilbyr. Tiltaket er et prøveprosjekt for domfelte med middels til høy tilbakefallsfare. Friomsorgskontoret forklarte at dette er en gruppe de fokuserte mye på det siste året, og at det er gruppen med lavest andel tilbakefall.

Seks personer hadde deltatt i programmet. Friomsorgskontoret vurderte at dette var veldig få. Programmet oppfattes ikke som veldig ettertraktet blant frivillige organisasjoner, og friomsorgskontoret opplever at enkelte organisasjoner ikke vil ha et tilbud for seksuallovbrytere fordi de ikke vil assosieres med disse. Oslo friomsorgskontor understreket at CoSA er et tilbud og tiltak som flere domfelte ønsker og har behov for, og at det derfor burde brukes flere steder i kriminalomsorgen.

2.2.4. Tiltak for gjengangere (TOG)

Oslo friomsorgskontor samarbeider med flere fengsler på Østlandet om Tiltak overfor gjengangere (TOG). Domfelte med mange tidligere dommer og stor tilbakefallsfare kan søke om å bli med i tiltaket som gir forsterket oppfølging før og etter løslatelse.¹²

Oslo friomsorgskontor opplyste at flere fengsler slet med å delta i TOG på grunn av bemanningssituasjonen deres.

Friomsorgskontoret opplyste at innsatsen med TOG ville bli videreført med en skriftlig forpliktende samarbeidsavtale, som konkretiserte innhold og ressursbruk med aktuelle fengsler. Tilsynsrådet ser positivt på dette, og mener Oslo friomsorgskontor bør jobbe for å fortsette det gode samarbeidet med fengslene på Østlandet.

2.2. Ruskontroll og reaksjoner

Oslo friomsorgskontor rapporterte om ulike rutiner for kontroll på de ulike avdelingene.

Avdeling for elektronisk kontroll benytter seg nesten bare av spyttprøver, og gjennomførte bare en urinprøve i 2024, i forbindelse med prøveløslatelse. Ved bruk av elektronisk kontroll gjennomføres også en såkalt 0-prøve, som kontrollerer alle ved oppstart.

Ved overføring til gjennomføring av straff utenfor fengsel etter straffegjennomføringsloven §16 (hjemmesoning), og ved overføring til soning med elektronisk kontroll, gjennomføres det utåndingsprøve.

Dersom noen møter opp på samfunnsstraff ruset, forsøker friomsorgen å finne andre alternativer til fengsel, som straffavbrudd eller behandlingsplass.

¹² Oslo friomsorgskontor - Kriminalomsorgen.no, hentet 9. september 2025

Oslo friomsorgskontor forklarte at de kan ta stikkprøver ved program mot ruspåvirket kjøring. Friomsorgskontoret mente rustestene var for dårlige til å fange opp andre rusmidler enn alkohol. En slik svakhet i systemet kan føre til at det oppstår brudd på de som bruker alkohol, mens de som bruker andre stoffer ikke registreres. Dersom noen møter opp på samfunnsstraff ruset, forsøker friomsorgen å finne andre alternativer til fengsel, som straffavbrudd eller behandlingsplass. Friomsorgskontoret forklarte videre at de ellers tar prøver ved mistanke.

Friomsorgskontoret informerte om at bruddprosenten på EK jevnt over har ligget på tre til fem prosent i alle år. I 2025 hadde friomsorgskontoret 17 brudd med overføringer til fengsel i ett år med 351 iverksettelse.

2.3. Risiko for selvskading og selvdrap

Oslo friomsorgskontor gjennomfører VIVAT-kurs gjennom KRUS for de ansatte. VIVAT tilbyr kurs i selvdropsforebygging, og fokuserer på å lære deltakerne å bli mer oppmerksomme på signaler og yte førstehjelp til personer i selvdropsfare.¹³ Selvdropsfare kommer ofte frem gjennom samtaler, og friomsorgskontoret forklarer at de følger praksis med å varsle lokale helsemyndigheter i slike tilfeller.

Friomsorgskontoret har opplevd ett tilfelle med selvdropsforsøk. Det har vært flere konkrete saker ved avdeling Voks hvor domfelte har forsøkt å gjennomføre eller begått selvdrap. Friomsorgskontoret mangler et system som automatisk gir informasjon om dødsårsak, og foreligger som regel først dersom de blir varslet av pårørende eller politi. Friomsorgskontoret forklarte at det er vanskelig å følge med på det som skjer utenfor institusjoner, men at de fokuserte på forebygging og overdose-problematikk.

Rutinene for kartlegging og henvisning for oppfølging av selvdrap og selvskading er ikke tilpasset friomsorgen, men er de samme i friomsorgskontorene som i fengslene.

Tilsynsrådet anbefaler at Oslo friomsorgskontor

- jobber for å få på plass en rutine for kartlegging av sine brukere med tanke på forhøyet selvdropsrisiko.

2.4. Oppfølging og saksbehandlingstid

2.5.1. Avdeling ung

Kapasitet personundersøkelse for mindreårige (PUM) var tidligere et problem ved avdeling ung ved Oslo friomsorgskontor. Avdelingen har hatt mange saker, og forklarte at fristen på fire ukers saksbehandlingstid har vært vanskelig å opprettholde. Friomsorgskontoret hadde på tilsynstidspunktet omtrent 34 dagers saksbehandlingstid, og forklarte at overholdelsen av fristen var blitt bedre. Hurtigsporet ble omtalt som en årsak til bedringen. Arbeidet med unge har fått høy politisk prioritet. For å korte ned saksbehandlingstiden ble det etablert et tettere samarbeid mellom de involverte aktørene. Friomsorgskontoret informerte Tilsynsrådet om at det er blitt utviklet et flytskjema, samarbeidsavtaler og praktiske retningslinjer for straffesaksaktørene knyttet til bruk av koordineringsgruppen (KOG) og personundersøkelse for mindreårige (PUM).

Det er behov for tett og godt samarbeid med påtale, forebyggende enhet, forsvarere og kilder for at friomsorgskontoret skal komme raskt i kontakt og i posisjon med siktede og verger, og

¹³ VIVAT – vivatselvmondsforebygging.net, hentet 24. oktober 2025

oppnå et godt samarbeid. Friomsorgskontoret oppretter kontakt med forsvarere som bistår med å komme i kontakt med og motivere siktede til samarbeid.

I overgangen til 2024 etablerte Oslo friomsorgskontor et avdelingsovergripende faglig forum for unge, et såkalt U25-forum. Tilbudet er for alle ansatte som jobber med unge under 25 år. Forumet ble etablert med et ønske om deling av informasjon og erfaring rundt ungdommer med tilhørighet i kriminelle nettverk. Ved å benytte forumet, mener friomsorgskontoret at de vil kunne få til et mer målrettet arbeid med målgruppen, samtidig som de ivaretar kontinuiteten i arbeidet. Tilsynsrådet er positive til at Oslo friomsorg tar grep for å følge opp unge domfelte.

I tillegg til U25-forumet, har Oslo friomsorgskontor flere tiltak som brukes i arbeidet med målgruppen. Oslo friomsorgskontor hadde to ansatte på hver domfelt i krevende saker, og de ansatte reiser ut av sentrum for å møte ungdom som ikke tør å reise ut av egen bydel. Friomsorgskontoret knytter også ungdommene til ressurspersoner i bydelene, og legger til rette for mentor-ordninger, i tillegg til at tverrsektoriell oppfølging også er styrket ved at kommunen bruker mer ressurser på målgruppen. De ansatte ved friomsorgskontoret forklarte også at de er bevisst på å tematisere nettverkstilhørigheten med ungdommene i samtaler.

2.5.2. Kartlegging

BRIK står for «Behovs- og ressurskartlegging i kriminalomsorgen». Formålet er kartlegging av domfeltes behov for tiltak, for å lette tilbakeføring til et kriminalitetsfritt liv. BRIK-kartleggingen og risikokartlegging bidrar til å finne det beste programmet for den domfelte. Oslo friomsorgskontor hadde et målkrav om 80 kartlegginger i 2024, og gjennomførte 78.

Oslo friomsorgskontor var tett på målkravet for 2024, og hadde fastsatte tiltak for å øke bruken av BRIK-kartlegginger. Disse tiltakene bestod blant annet av interne konkurranser i avdelingene og ellers fokus på å identifisere domfeltes behov og ressurser.

2.5.3. Saksbehandlingstid – elektronisk kontroll

Oslo friomsorgskontor opplyste at saksbehandlingstiden var én til tre uker. For søknader om helgjennomføring med elektronisk kontroll var saksbehandlingstiden tre til fem uker, og friomsorgskontoret forklarte at det kan ta lenger tid i saker med vanskelige helsesituasjoner, eller ved innhenting av informasjon for å tilrettelegge for sysselsetting. Friomsorgskontoret begrunnet lengre saksbehandlingstid med ferieavvikling internt og blant siktede, verger og kilder.

Oslo friomsorgskontor rapporterte om mellom 60-70% innvilgede saker på elektronisk kontroll. Friomsorgskontoret opplyste også at de har lave tall på tilbakefall og brudd, med under 4%. Oslo friomsorgskontor hadde et inntrykk av at flere innsatte kunne søkt og fått innvilget delgjennomføring med elektronisk kontroll. Tilsynsrådet vurderer at 60-70 prosent innvilgelser fremstår som lavt.

Tilsynsrådet anbefaler at Oslo friomsorgskontor etterstreber å overholde forvaltningsloven § 11 a, og presiserer at Oslo friomsorgskontor må gi svar eller midlertidig svar på søknader dersom søknader «ikke kan besvares i løpet av en måned».

Tilsynsrådet anbefaler at Oslo friomsorgskontor

- sikrer at forvaltningsloven § 11 a overholdes i alle saker.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Tilsynsrådet mener at Oslo friomsorgskontor må sørge for at domfeltes, siktedes og bøtelagtes rettigheter og velferd ivaretas, uavhengig av overordnede rammebetingelser. Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Soning med elektronisk kontroll

Tilsynsrådet anbefaler at Oslo friomsorgskontor

- arbeider for å få flere på delgjennomføring med elektronisk kontroll.

Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på:

- hva som er typiske avslagsgrunner.

Risiko for selvskading og selvdrap

Tilsynsrådet anbefaler at Oslo friomsorgskontor

- innfører en rutine for kartlegging av sine brukere med tanke på forhøyet selvdraprisiko.

Saksbehandlingstid – elektronisk kontroll

Tilsynsrådet anbefaler at Oslo friomsorgskontor

- sikrer at forvaltningsloven § 11 a overholdes i alle saker.

4. Tilbakemelding og oppfølging

Oslo Friomsorgskontor har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten innen 4. februar 2026. Fengselet er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 27. april 2026, som vil publiseres sammen med tilsynsrapporten.